

Sygn. akt IV KK 351/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 kwietnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jarosław Matras

SSN Józef Szewczyk

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Jerzego Engelkinga

w sprawie **C. P.**

skazanego z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 286 § 1 kk,

i **W. N.**

oskarżonego z art. 18 § 3 kk w zw. z art. 163 § 1 kk i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 17 kwietnia 2013 r.,

kasacji, wniesionych przez prokuratora i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego

od wyroku Sądu Okręgowego w P.

z dnia 13 lipca 2012 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P.

z dnia 13 marca 2012 r.,

1. uchyla zaskarżony wyrok oraz utrzymany nim w mocy wyrok Sądu Rejonowego w P. z dnia 13 marca 2012 r. w części dotyczącej skazania C. P. za przestępstwo z art. 13 § 1 kk w zw. z art. 286 § 1 kk i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania w pierwszej instancji,

2. oddala kasacje w pozostałym zakresie jako oczywiście bezzasadne,

3. zasądza zwrot opłaty od kasacji na rzecz oskarżyciela posiłkowego Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji W./.../ S.A.,

4. wydatkami postępowania kasacyjnego - w części, w której oddalono obie kasacje, obciąża po połowie Skarb Państwa i oskarżyciela posiłkowego.

UZASADNIENIE

Do Sądu Rejonowego w P. wpłynął akt oskarżenia, w którym C. P. oskarżony został o to, że:

- I. w okresie od 23 do 25 sierpnia 2001 r. w P. i Ł., współdziałając z W. N., K. F. i dwoma ustalonymi sprawcami, wobec których wyłączono materiały do odrębnego prowadzenia, w celu uzyskania odszkodowania z Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji „W./.../” S.A. z tytułu ubezpieczenia Zakładu Produkcyjnego w Ł. 190, należącego do PWH G. L. Spółka z o.o., po uprzednim obezwładnieniu dozorczy A. W. poprzez uderzenie go w głowę, spowodził zdarzenie będące podstawą do wypłaty odszkodowania w postaci pożaru budynku zakładu położonego w Ł., na skutek którego spaleni uległo mienie w wielkich rozmiarach, stanowiące własność Spółki z o.o. G. L., zaś A. W. doznał obrażeń ciała w postaci stłuczenia głowy, otarcia skóry wargi górnej, stłuczenia kręgosłupa szyjnego i stłuczenia lewego łokcia, skutkujących naruszeniem czynności narządów ciała na okres poniżej 7 dni, to jest o przestępstwo z art. 163 § 1 pkt 1 k.k. w zw. z art. 298 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.,
- II. w dniu 10 września 2001 r. w P., w celu uzyskania bezpodstawnej wypłaty odszkodowania z tytułu likwidacji szkody, wynikającej ze spowodowania pożaru obiektu Zakładu Produkcyjnego położonego w Ł., a należącego do PWH G. . Spółka z o.o., przedkładając w Towarzystwie Ubezpieczeń i Reasekuracji „W./.../” S.A. wniosek o wypłatę odszkodowania z zestawieniem strat, wprowadzając w błąd ubezpieczyciela co do okoliczności zdarzenia, a także rozmiarów i wielkości szkody i usiłował doprowadzić do niekorzystnego

rozporządzenia mieniem Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „W./.../” S.A. poprzez wypłatę żądanej kwoty odszkodowania w wysokości 1.978.093,57 zł, która stanowi mienie znacznej wartości w rozumieniu ustawy, to jest o przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w P., wyrokiem z dnia 13 marca 2012 r., uniewinnił oskarżonego od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 163 § 1 pkt 1 k.k. w zw. z art. 298 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k.

C. P. uznany został tym samym wyrokiem za winnego tego, że w dniu 10 września 2001 r. w P., w celu uzyskania bezpodstawnej wypłaty odszkodowania z tytułu likwidacji szkody, wynikającej z pożaru obiektu zakładu produkcyjnego położonego w Ł. 190, a należącego do PWH G. L. Spółka z o.o., przedłożył w Towarzystwie Ubezpieczeń i Reasekuracji „W./.../” S.A. wniosek o wypłatę odszkodowania z zestawieniem strat, czym wprowadził w błąd ubezpieczyciela co do rozmiarów i wielkości szkody, żądając odszkodowania za opisaną w wyroku wtryskarkę o wartości 62.400 zł, pomimo tego, że maszyna ta została przez oskarżonego wywieziona przed pożarem z zakładu produkcyjnego położonego w Ł. 190 do pomieszczeń magazynowych w ZWP „S.”, jak również za maszynę do produkcji kabli o wartości 102.000 zł, zespół maszyn do produkcji obuwia o wartości 100.800 zł oraz zginarkę do metalu o wartości 10.024,01 zł, pomimo tego, że podmiotem uprawnionym do złożenia wniosku i wypłaty odszkodowania za wymienione maszyny był Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. na mocy postanowień umowy przewłaszczenia rzeczy oznaczonych co do tożsamości z dnia 17 listopada 1999 r. oraz przelewu prawa z umowy ubezpieczenia z dnia 25 września 2000 r., usiłując w ten sposób doprowadzić do niekorzystnego rozporządzenia mieniem Towarzystwo Ubezpieczeń i Reasekuracji „W./.../” S.A. poprzez wypłatę kwoty odszkodowania w wysokości 275.224,01 zł, to jest za winnego przestępstwa z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i za przestępstwo to wymierzył m karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres 4 lat próby.

Wyrok ten zaskarżony został przez prokuratora, pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego i obrońcę oskarżonego.

Prokurator Okręgowy zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść C. P. i zarzucił rażące naruszenie prawa procesowego, to jest art. 25 § 1 pkt 2 k.p.k.,

polegające na orzekaniu przez sąd niższego rzędu w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu, co stanowi przesłankę z art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., a nadto obrazę szeregu przepisów prawa procesowego, co doprowadziło do popełnienia opisanych szczegółowo w apelacji błędów, które spowodowały niezasadne uniewinnienie oskarżonego od zarzutu określonego w punkcie I aktu oskarżenia. Prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. jako sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego - Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji „W./.../” S.A. zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego C. P. i zarzucił rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., polegające na orzekaniu przez sąd niższego rzędu w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą. Nadto, jak zaznaczył pełnomocnik „z ostrożności procesowej” sformułował w apelacji szereg zarzutów obrazy przepisów postępowania, błędów w ustaleniach faktycznych i obrazy prawa materialnego. W konkluzji pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy właściwemu sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Obrońca oskarżonego zaskarżył wyrok w części skazującej C. P. za przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. i zarzucając obrazę przepisów prawa procesowego i błędy w ustaleniach faktycznych wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez uniewinnienie oskarżonego od popełnienia przypisanego mu czynu, a ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Sąd Okręgowy po rozpoznaniu wszystkich apelacji, wyrokiem z dnia 13 lipca 2012 r., utrzymał zaskarżony wyrok w mocy. W uzasadnieniu tego wyroku, rozpoznając zawarty w apelacjach prokuratora i pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego zarzut naruszenia przepisu prawa procesowego, to jest art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., polegającego na orzekaniu przez sąd niższego rzędu w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu, Sąd *ad quem* przyznał, że wydając w przeszłości w tej sprawie wyrok w dniu 9 października 2007 r., którym uchylił wyrok Sądu Rejonowego powinien był, zgodnie z obowiązującymi przepisami, przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, jako sądowi pierwszej instancji, nie zaś Sądowi Rejonowemu. Jednocześnie jednak, Sąd *ad*

quem uznał (s. 16-17 uzasadnienia), że gdy doszło do ponownego uchylecia wyroku w tej sprawie, Sąd Okręgowy, orzekając w dniu 17 listopada 2010 r. nie mógł już przekazać sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu jako sądowi pierwszej instancji, z uwagi na zakaz *reformationis in peius* i wynikający z niego brak możliwości przypisania oskarżonemu czynu z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k.

Kasacje od tego wyroku wnieśli Prokurator Okręgowy i pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego - Towarzystwa Ubezpieczeń i Reasekuracji „W./.../” S.A.

Prokurator zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego C. P., przy czym Prokurator Prokuratury Generalnej, w piśmie z dnia 10 kwietnia 2013 r., cofnął tę kasację.

Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść C. P. i zarzucił rażącą obrazę przepisów prawa, która miała istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k. poprzez bezzasadne zaniechanie uchylecia wyroku Sądu pierwszej instancji, pomimo, iż sąd niższego rzędu orzekał w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu. Pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego wniósł o skierowanie sprawy na posiedzenie i uchylecie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego w P. i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P., jako sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W przypadku nieuwzględnienia tego zarzutu, pełnomocnik oskarżyciela posiłkowego sformułował w kasacji zarzuty rażącej obrazę przepisów postępowania, to jest 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. i wniósł o uchylecie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego w P. i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Pierwszy zarzut kasacji pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego okazał się zasadny. Przypomnieć należy, że w akcie oskarżenia zarzucono C. P. usiłowanie dokonania przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w odniesieniu do mienia znacznej wartości, co znalazło swoje odbicie w opisie czynu zarzucanego, choć w kwalifikacji prawnej tego czynu nie wskazano, że miał być dokonany w zw. z art. 294 § 1 k.k. Pierwszy wyrok skazujący C. P. za usiłowanie doprowadzenia do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wartości zapadł w czasie, gdy to Sąd Rejonowy w P. był sądem właściwym do rozpoznania spraw o czyny tego rodzaju. Wyrok ten

zaskarżony został wyłącznie na korzyść oskarżonego. Sąd Okręgowy po rozpoznaniu apelacji obrońcy oskarżonego zdecydował o konieczności uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd pierwszej instancji. Sądem właściwym do rozpoznania czynu zarzucanego w pierwszej instancji C. P. stał się jednak od dnia 12 lipca 2007 r. sąd okręgowy. Fakt, że wobec braku najpierw w akcie oskarżenia, a następnie w wyroku skazującym kwalifikacji prawnej w zw. z art. 294 § 1 k.k., po uchyleniu wyroku na skutek rozpoznania wyłącznie apelacji na korzyść oskarżonego, niemożliwe już było skazanie C.P. za przestępstwo z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. z uwagi na zakaz *reformationis in peius*, nie powodował, że sądem właściwym do rozpoznania tego zarzutu był po zmianach ustawy nadal sąd rejonowy. Przedmiotem rozpoznania w toku procesu jest bowiem konkretny czyn konkretnego sprawcy opisany w zarzucie. Z opisu tego czynu aktualnego przez cały czas trwania postępowania wynika, że oskarżony miał dopuścić się usiłowania przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. w stosunku do mienia znacznej wartości. Takie zdarzenie w znaczeniu historycznym stanowiło przedmiot postępowania. Ustawodawca zdecydował, że zarzuty dotyczące czynów tego rodzaju rozpoznawać powinien sąd okręgowy jako sąd pierwszej instancji i tej decyzji ustawodawcy nie może podważać ani błąd w kwalifikacji prawnej w akcie oskarżenia i wyroku, ani zakaz *reformationis in peius* uniemożliwiający już korektę tego błędu i wykluczający wymierzenie kary w granicach określonych w art. 294 § 1 k.k. Zapis w art. 25 § 1 ust. 2 k.p.k., na podstawie którego w sprawach o określone występki orzeka w pierwszej instancji sąd okręgowy odnosi się do konkretnych czynów wyczerpujących znamiona ustawowe przestępstw wskazanych w tym przepisie bez względu na to, czy czyny te zostały prawidłowo zakwalifikowane i bez względu na to, że obiektywnie prawidłowa kwalifikacja prawna nie jest możliwa do przyjęcia ze względu na przepisy procesowe o charakterze gwarancyjnym, jakimi są art. 434 k.p.k. i art. 443 k.p.k. Innymi słowy o właściwości rzeczowej decyduje opis czynu i jego znamiona, a nie prawidłowa bądź nieprawidłowa kwalifikacja prawna przyjęta w akcie oskarżenia lub wyroku. Żadnego wpływu na właściwość rzeczową sądu nie ma przy tym zakaz *reformationis in peius* z art. 443 k.p.k. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2013 r., sygn. I KZP 25/12, nie publ.).

W tej sytuacji uznać należy, że poglądy wyrażone przez Sąd Okręgowy w P. w odniesieniu do właściwości rzeczowej sądu w przedmiotowej sprawie, zarówno w wyroku z dnia 24 maja 2011 r., jak i w wyroku, który zaskarżony został kasacją są błędne, co więcej spowodowały one wystąpienie bezwzględnej przesłanki odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., sąd niższego rzędu bowiem – Sąd Rejonowy w P. orzekł w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu – Sądu Okręgowego w P., jako sądu pierwszej instancji. Usunięcie z opisu czynu zapisu, że przedmiotem rozpoznania był czyn w stosunku do mienia znacznej wartości nie wpływa na właściwość w sytuacji, gdy w rzeczywistości taki właśnie czyn stanowił przedmiot rozpoznania, co wynika nie tylko z aktu oskarżenia, ale także z wartości wyliczonej w wyroku z dnia 13 marca 2012 r. wysokości szkody, na której poniesienie narażony był zakład ubezpieczeń – 275.224,01 zł. Wobec treści art. 115 § 5 k.k. kwota ta pozostaje mieniem znacznej wartości w rozumieniu ustawy.

Wobec stwierdzenia wystąpienia w toku postępowania bezwzględnej przesłanki odwoławczej konieczne stało się uchylenie nie tylko zaskarżonego kasacją wyroku Sądu Okręgowego w P., orzekającego jako sąd odwoławczy, ale także wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 13 marca 2012 r., to jest kolejnego wyroku w tej sprawie wydanego przez sąd pierwszej instancji. Wobec charakteru naruszenia prawa, do którego doszło w tej sprawie orzeczeniem następczym wydanym przez Sąd Najwyższy było przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w P. do ponownego rozpoznania. Sąd ten rozpozna tę sprawę w zakresie zarzutu z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k., jako sąd pierwszej instancji. Brak jednocześnie podstaw do formułowania wskazań, co do dalszego biegu postępowania w tej sprawie. W odniesieniu do omawianej części wyroku, wobec wystąpienia bezwzględnej przesłanki odwoławczej niemożliwe było pozostawienie bez rozpoznania kasacji prokuratora. Zarzuty tej kasacji uznane zostały za oczywiście bezzasadne, co zwalnia Sąd Najwyższy od sporządzenia na piśmie uzasadnienia tej części wyroku.

Sąd Najwyższy nie podzielił poglądu pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego o konieczności uchylenia zaskarżonego kasacją wyroku w całości, a więc w odniesieniu do obu czynów, których popełnienie zarzucono C. P. W przypadku możliwości podzielenia sprawy pod względem podmiotowym lub przedmiotowym, gdy stwierdzona bezwzględna przesłanka odwoławcza dotyczy tylko jednego z

zarzutów lub jednego z oskarżonych w sprawie, konieczność uchylecia zaskarżonego wyroku wskazana w art. 439 § 1 k.p.k. odnosi się bezwzględnie jedynie do tego konkretnego zarzucanego czynu lub konkretnego oskarżonego, co do którego wystąpiła bezwzględna przesłanka. Pogląd ten nie znajduje zastosowania w odniesieniu do wszystkich bezwzględnych przyczyn odwoławczych wymienionych w katalogu z art. 439 § 1 k.p.k., niemniej może być uwzględniony w odniesieniu do przesłanki z art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., która została stwierdzona w niniejszej sprawie.

Kontrola kasacyjna zarzutu kasacji skierowanego przeciwko uniewinnieniu C. P. od zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 163 § 1 pkt 1 k.k. w zw. z art. 298 § 1 k.k. i art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. doprowadziła do wniosku, że kasacja w tym zakresie jest oczywiście bezzasadna. W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy na podstawie art. 535 § 3 k.p.k. zwolniony jest od sporządzenia na piśmie uzasadnienia orzeczenia.